

Medierne dækker over PET's nye lukkethed

Muren. Jakob Scharf, chef for PET, siger, at organisationen ønsker større åbenhed, men dette stemmer ikke overens med tendensen mod lukkethed, man ser i dag. - Foto: Miriam Dalsgaard(Arkiv)

Medierne er medvirkende til offentlighedens fejlagtige opfattelse af PET.

AF RUNE BARLØSE JENSEN

Den daglige praksis på landets avisredaktioner medvirker i høj grad til at fremstille Politiets Efterretningstjeneste som mere åben, end den i virkeligheden er.

Mediernes dækning af PET er ofte alt for ukritisk og refererende og præget af stor afhængighed af PET's kommunikationsafdeling.

PET-relaterede nyhedshistorier foregiver i mange tilfælde, at journalisten har stillet kritiske spørgsmål til PET's chef Jakob Scharf, men i realiteten kommer de anvendte citater fra PET-chefen som udgangspunkt enten fra en e-mail eller en pressemeddelelse sendt fra PET's kommunikationsafdeling.

I forhold til os læsere har det i hvert fald den meget klare negative konsekvens, at vi bliver foranlediget til at tro, at PET-chef Jakob Scharf står til rådighed for den kontrollerende fjerde statsmagt, uden at dette er tilfældet.

Dette har jeg bl.a. kunnet konstatere i forbindelse med en undersøgelse, jeg for nylig har foretaget ved Københavns Universitet, hvor jeg på baggrund af analyser af dagbladsartikler, telegrammer, pressemeddelelser har interviewet en række fremtrædende rets- og politifaglige journalister og tidligere PET-medarbejdere om deres 'gensidige' relation.

Det generelle billede, der står tilbage, viser, at medierne synes klemt i deres relation til PET, og at PET mod alle odds faktisk inden for de sidste år kun er blevet mere lukket. Ud over mediernes kontrol med PET findes der Folketingets kontroludvalg og det såkaldte Wamberg-udvalg. Disse organers tilsyn virker imidlertid mildest talt som værende ude af trit med den moderne efterretningstjeneste, som PET er i dag.

Eksempelvis er PET's it-systemer et område, hvor det i dag ikke er muligt at føre en grundig og tidssvarende kontrol. Der er dog ændringer på vej, da den gruppe, som skulle se på PET's brug af oplysninger - Wendler-Pedersen-udvalget - efter 14 år endelig er blevet færdig med deres betænkning og lovudkast, der omhandler den fremtidige regulering og kontrol af PET.

LÆS OGSÅ [PET nægter at give privat dagbog tilbage til forfatter](#)

Disse blev i begyndelsen af september behandlet ved en høring i Folketinget, hvor konklusionen med rette kan sammenfattes til et kendt reklameslogan: OM'er. Mest fordi det oprindelige kommissorium nærmest kun omhandlede person- og organisationsregistrering hos PET.

Det er derfor ikke blevet undersøgt, hvordan vi får den bedst mulige kontrol med PET's brug af efterretning fra fremmede magter fremkommet ved tortur eller PET's brug af kilder og agenter. Der er heller ikke set på, hvordan folk kan klage over PET-forenliget afslag på dansk statsborgerskab eller afslag på sikkerhedsgodkendelser.

En problematik, vi senest har fået indblik i i forbindelse med Henrik Sass Larsen-sagen, hvor han måtte afstå fra sin ministertaburet, da han ikke kunne sikkerhedsgodkendes. Hvis alle dele af PET's virksomhed skal være en del af det fremtidige kontrolorgans område, kommer det, som det ser ud nu, til at ske uden et grundigt udvalgsarbejde.

Det bliver spændende at følge, om de velmenende, men travle politikere på dette ufuldstændige grundlag får skabt en tidssvarende og demokratisk anstændig kontrol med PET. Som det ser ud nu, undgår vi ikke PET's massive hemmelighedskultur, der langtfra altid kan begrundes i PET's operative vilkår, statens sikkerhed og samarbejde med fremmede magter.

Derfor er det vigtigt, at medierne gør deres ypperste for at udfylde rollen som den kritiske kontrollerende vagthund, men medierne er generelt desværre, som situationen er nu, mere afhængige medspillere end en uafhængig modspiller.

PET ansatte i 2002 to kommunikationsrådgivere, som kom til at sidde tæt på PET-cheferne i ledelsessekretariatet i Søborg.

Fra den ene dag til den anden var der ingen 'ingen kommentarer', og PET-cheferne begyndte i højere grad at lade sig interviewe af journalister og føre samtaler uden for citat. PET havde dengang en strategi med to talspersoner, bl.a. fordi det gav mulighed for at fordele arbejdsbyrden mellem daværende PET-chef Lars Findsen og den operative chef Hans Jørgen Bonnichsen.

Gradvist fik PET et bedre og mere åbent image både i befolkningen og blandt politiske beslutningstagere, hvorfor PET's skifte til en mere åben tilgang til offentligheden må betegnes som en succes, hvilket også skal ses i lyset af PET's generelle succes med at afværge terrorangreb.

Strategien med to talspersoner stoppede, da Hans Jørgens Bonnichsen blev pensioneret, og Jakob Scharf blev udnævnt som ny PET-chef i 2006.

Men det var ikke den eneste strategiske ændring fra PET's side. Journalisterne fik herefter også færre og færre muligheder for baggrundssamtaler uden for citat og regulære interview med PET-chefen.

I praksis er PET's kommunikationsafdeling en karrig 'gatekeeper', der har til opgave at holde journalister væk fra PET-chefen, og kun i meget sjældne tilfælde lukker de en journalist igennem til chefen.

Alligevel ser det i medierne ofte ud, som om PET-chefen har stillet sig til rådighed for journalisterne. Men i realiteten har journalisterne ingen mulighed haft for at stille skarpe, uddybende og kritiske spørgsmål.

Det foregår ved, at journalisten ringer til PET, hvorefter de skal sende et par spørgsmål pr. mail. Herefter har PET-folkene en mulighed for at gennemarbejde og vinkle citatet, så det kommer til at passe på netop det budskab, PET vil have ud.

Dette giver en skævhed i den magtfordeling, der er mellem journalisterne og deres kilder, og her til PET's klare fordel.

DEBAT [Man skal kunne være sine hemmeligheder bekendt](#)

Der er imidlertid straks mere åbenhed, når PET skal ud med deres succeshistorier om f.eks. terroranholdelser. Her stiller PET-chef Jakob Scharf sig gerne til rådighed på pressemøder, hvor de fleste spørgsmål er relativt ufarlige.

Men også her fremstår PET tit mere åben, end den i virkeligheden er. Når journalisten får pressemeddelelsen fra PET, er det hyppigt sammen med en besked om, at der ikke gives yderligere kommentarer indtil pressemødet, hvis et sådant holdes.

Så journalisterne er ofte tvunget til at skrive deres første historier alene med pressemeddelelsen som kilde. Ofte er en PET-pressemeddelelse nærmest uredigeret at læse i telegrammerne på avisernes hjemmesider og til tider endda også i de trykte udgaver - uden at der henvises til pressemeddelelsen.

Humlen er, at PET uden problemer kan opretholde denne ny praksis, så længe alle journalister ikke har et solidt metodefaglig fokus på eksplicit at gøre opmærksom på, at citaterne i deres artikler kommer fra skriftlige kilder,

og at det ikke har været muligt at få PET i tale. Herved forkaster journalisterne en klar mulighed for at lægge pres på PET, og PET kan hermed vedblive med at være meget styrende og kontrollerende i deres håndtering af medierne, uden at vi i offentligheden får kendskab hertil.

Der er en udbredt enighed blandt de journalister, som jeg har talt med, om, at det bør fremgå af en nyhedshistorie, hvor citaterne i artiklerne stammer fra. Ligeledes har medierne både uskrevne og nedskrevne retningslinjer om, at det tydeligt skal fremgå, hvilken type kilde der er brugt.

Når dette alligevel ikke altid er tilfældet, skyldes det bl.a., at journalisterne lider et prestigetab, når det bliver tydeligt, at de blot ukritisk må referere, fordi de ikke har formået at få direkte adgang til PET-chefen. Hertil kommer, at nyheden også mister værdi og væsentlighed, hvis det bare er en afskrift.

Tidspres bliver ofte nævnt, selv om det umiddelbart ikke virker særligt tidskrævende at skrive, at det ikke var muligt at få et interview med PET's chef. Manglende bevidsthed om kildekritikken i den journalistiske metode høres også tit. Men kilders ønske om at påvirke det journalistiske produkt bør til enhver tid være en central del af journalistens fokus.

Kildernes forsøg på at være styrende og kontrollerende forekommer inden for alle andre felter af journalistikken. Sagen er bare den, at når det kommer til PET, er dette langt mere problematisk, da PET har et vidensmonopol. Journalisterne kan i mange tilfælde ikke gå andre steder hen end til PET, hvis de leder efter oplysninger om en konkret sag. Det ordinære politi kan give lidt, men i reglen vil de ikke sige noget, en lukkethed, som stort set kun ses, når PET er involveret.

De eksperter, som ofte bliver interviewet i terrørsager, har faglighed som fundament, men har ikke andre oplysninger i en konkret sag end os andre, hvilket vil sige det, som PET har meldt ud.

En anden vigtig brik i forståelsen af succesen for PET's ny lukkethed ligger i, at der er kommet en fællesforståelse i kilderelationen, idet fagjournalisterne ved hemmelige briefinger har oparbejdet et indgående indblik i PET's arbejdsvilkår og metoder.

Selv om mange journalister synes, at det er mærkeligt at skulle møde op hos PET til en briefing, hvor der er totalt omtale- og referatforbud, så kommer de. Den eneste, der indimellem bliver væk, er en idealistisk journalist, der vil holde standhaftighedsfanen højt over for dette utidige forsøg på påvirkning.

Det er bestemt heller ikke PET's mødesandwich, som journalisterne kommer efter. På det punkt er journalister langt bedre vant end politi- og efterretningsfolk.

LÆS OGSÅ [PET-chefs erindring mangler agenterne](#)

Men de kommer for at få en mængde oplysninger om PET's arbejde. Oplysninger, som vi i offentligheden aldrig kommer til at kende, og som PET meget konsekvent nægter at tale om til citat. Journalisterne kan her få at vide, at PET i et givent år har mellem 200 og 300 terrorrelaterede indgreb, hvoraf det kun er ganske få, der er kommet til offentlighedens kendskab.

Når PET ikke har interesse i at kommunikere om alle sine succeser, skyldes det, at et mislykket terrorangreb, hvis det kommer til offentlighedens kendskab, ikke kun er en succes for PET, men også kan blive det for terroristerne, da det kan skabe frygt i befolkningen.

Et andet budskab, der måske ikke udtrykkes eksplicit på de hemmelige briefinger, men som har en klar og fremtrædende plads, er, at PET ikke kan stoppe alle terrorangreb, specielt set i forhold til truslen fra de tilrejsende soloterrorister. Det nedkogte budskab fra PET til journalisterne er således, at det ikke er et spørgsmål, om et terrorangreb kommer til at finde sted, men om hvornår.

Herved bliver journalisterne forberedt på situationen efter et terrorangreb og på, hvorfor PET kan have vanskeligheder ved at stoppe alle terrorangreb. Om det kan stoppe den mediestorm, der uvægerlig vil komme, er nok tvivlsomt, men formentligt vil det føre til en mindre kritisk dækning, da journalisterne har fået god forståelse for PET's arbejdsvilkår.

Essensen er, at PET er rigtig dygtige til gennem uddannelse at give journalisterne en god forståelse af, at de rundt om på redaktionerne sidder med landets sikkerhed i deres hænder - fagjournalisten kender og forstår PET's motivgrundlag ned i mindste detalje, men den fælles forståelse er gået for langt, når der blandt journalisterne er kommet en udpræget forståelse for, at Jacob Scharf ikke kan stille sig til rådighed for kritiske spørgsmål: Han er jo en travl mand, der har ansvaret for landets sikkerhed, og har derfor ikke tid til at tale med alle journalister.

Hvis det virkelig er en så stor belastning for PET-chefen at tale med journalisterne, kunne det være en ide også at lade andre velkvalificerede personer i PET tale med journalister, f.eks. ved igen at indføre en strategi med to eller flere talspersoner.

En del journalister sidder i dag med den opfattelse, at de kan rende og hoppe, og PET vil alligevel gøre, lige som det passer dem.

Men PET er påvirkelig og kerer sig også i dag om det nye, mere åbne image, som den møjsommeligt har fået opbygget. Det viser dramaet, der udspillede sig om Henrik Sass Larsen, TV 2 og PET. Her brød PET med det ellers meget faste princip om ikke at udtale sig i konkrete personsager, da PET-chef Jakob Scharf gik ud og sagde, at PET ikke havde foretaget en efterforskning rettet mod Henrik Sass Larsen.

LÆS ARTIKEL Hemmelighedsfuld PET-kontrollør: Langt færre bliver registreret, end I tror

Det var for mange en overraskelse, at PET her pludselig ændrede strategi. Men set ud fra, hvad der styrer PET's tilgang til offentligheden, nemlig det kalkulerede udbytte og opretholdelsen af det forholdsvis nye gode image, så er det knap så overraskende.

I dag er det vigtigt for PET at have goodwill og et godt image, da en stor del af terrorbekæmpelsen foregår på den kommunikative kamparena. Dårlig omtale generelt og et utroværdigt image vil formentligt gøre det endnu vanskeligere at kommunikere med de miljøer, hvorfra PET kan få vigtige oplysninger i terrorbekæmpelsen.

Det er ikke kun i den skjulte kilderelation, at PET er blevet mere lukket. Et konkret eksempel på dette er, at PET ikke længere frigiver antallet af registrerede danskere, noget, de ellers var begyndt på. Så der er flere klare indikatorer, som peger på, at PET har fået en ny lukkethed.

Da Wendler Pedersen-udvalget kom med deres betænkningforslag, var PET-chef Jacob Scharf ude at sige, at der skulle være en mere omfattende kontrol, end der er i dag, og at PET tilstræber så stor åbenhed som muligt.

Dette må undre, da det sagte ord ikke stemmer overens med den virkelighed, mange journalister oplever, når de kontakter PET.

Her er der en tendens mod øget lukkethed og færre muligheder for at stille kritiske og dydborende spørgsmål. Men journaliststanden bærer, som sagt, også et ansvar.

De bør presse PET noget mere. Tjenesten værner om det åbne image og den goodwill, som de har fået opbygget, og PET vil naturligvis ikke være glad for, hvis der både bredt i befolkningen og i det politiske landskab for alvor begynder at opstå opmærksomhed om det problematiske i denne PET's nye lukkethed.

Ressource: <http://politiken.dk/debat/kroniker/ECE1766120/medierne-daekker-over-pets-nye-lukkethed/>

Offentliggjort: Sep 27, 2012 7:36 PM

© POLITIKEN.dk